

ESSENTIAL DRUGS

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
I. ESSENTIAL DRUGS.....	4
A. Temel İlaç Listesi.....	4
B. Temel İlaç Listesinin Tarihi	4
C. Ulusal Temel İlaçlar Listesi	5
D. Temel İlaç Listesinin Avantajları.....	6
1. Tıbbi Avantajlar	6
2. Ekonomik Avantajlar	6
3. Sosyal Avantajlar	7
4. İdari Avantajlar	7
E. Temel İlaç ile Sağlık Hakkı İlişkisi	7
SONUÇ	9
KAYNAKÇA.....	10

GİRİŞ

Sağlık hakkı, gerek ulusal gerekse uluslararası düzenlemede yer alan en temel insan haklarından birisidir. Sağlık hakkı sadece sağlıklı olmak hakkında şeklinde yorumlanmamalıdır. Sağlık hakkı ile kişinin kendi sağlığı ve vücudunun kontrolünü elinde bulundurmasının yanı sıra, insanların ulaşabileceği en yüksek sağlık standartlarına eşit şekilde faydalanma hakkını da kapsamaktadır.

Sağaltıcı özelliği bulunan ve hastalıkları iyileştirmek ya da önlemek için kullanılan madde olarak tanımlanan ilaç ise, kişilerin sağlığa erişebilmesinde önemli rol oynamaktadır. İlaç kullanımı, tedariki ve üretimi ise, kamu sağlığını doğrudan etkilediği gibi aynı zamanda ülke ekonomisi için de önemli rol oynamaktadır.

Bu çalışmamızda, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından belirlenen ve bugün yaklaşık 156 üye ülke tarafından kabul edilen, bir ülkede bulunulması gereken temel (zorunlu) ilaç “essential drugs” ile ilgili açıklamalara yer verilecektir.

I. ESSENTIAL DRUGS

A. Temel İlaç Listesi

Dünya Sağlık Örgütü(WHO) göre, sağlık; herhangi bir hastalık ve güçsüzlük halinin olmaması ve bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan tam bir iyi olma durumudur [<http://hastaneciyiz.blogspot.com.tr/2011/04/dunya-saglik-orgutu-sagligin-tanimi.html>]. İlaç kullanımı ise, sağlığın olmazsa olmaz unsurlarından birisidir. Temel sağlık hizmetlerin sunumunda ülkelerde, ekonomik etkenler nedeniyle her ilacın bulunması maalesef mümkün değildir. Bu durum neticesinde, Dünya Sağlık Örgütüne her ilaç olmasa da temel ilaçların olduğu bir liste hazırlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, Temel(zorunlu) İlaçlar, nüfusun öncelikli sağlık bakım ihtiyaçlarını karşılayan ilaçlardır. Temel İlaç listesi, hastalık prevalansı, etkinliği, güvenliği ve ilaçların karşılaştırmalı maliyet etkinliğini dikkate alarak yapılmıştır; liste hazırlanırken ilaçların, uygun dozaj biçimlerinde ve güvenli kalitede ve yeterli miktarda bulunması amaçlanmıştır.

Dünya sağlık örgütüne göre, temel ilaç listesinin çizilmesi, daha iyi tıbbi bakımın kalitesine, ilaç kullanımının daha iyi yönetilmesine ve sağlık kaynaklarının maliyetinin etkin şekilde kullanılmasını sağlayacaktır¹.

B. Temel İlaç Listesinin Tarihi

Dünyada temel ilaç listesini oluşturan ilk ülke 1970 yılında Tanzanya'dır. Daha sonra, Dünya Sağlık Örgütü tarafından 186 ilaç içeren temel ilaçların ilk model listesi, 1976 yılında yayınlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü'nce, temel ilaçların "nüfusun sağlığı

¹ <http://vikaspedia.in/health/nrhm/national-list-of-essential-medicines>

ve ihtiyaçları için temel, vazgeçilmez ve gerekli" olduğunu vurgusu yapılmıştır. Daha sonra söz konusu liste her iki yılda bir güncellenmiştir².

1978 Eylül ayında Alma Ata'da yapılan Temel Sağlık Hizmetleri konulu uluslararası konferansta, dünyadaki tüm insanların sağlıklarını korumak ve daha iyi bir duruma getirmek için bir bildiri yayınlamıştır. Bildiride temel sağlık hizmeti hakkında "...En azından şu konulara ağırlık verir: Mevcut sağlık sorunları ve bunları önleme ve kontrol altında bulundurma metodlarını içeren eğitim; uygun bir beslenme, yeterli temiz içme suyu sağlanması ve çocuk sağlığı hizmetleri, ana sağlığı ve aile planlaması, temel ateşli hastalıklara karşı bağışıklık sağlama yolları; salgın hastalıklardan korunma ve kontrol; genel hastalık ve yaralanmaların uygun tedavi şekilleri ve gerekli ilaçların sağlanması." Tanımlaması da yaparak gerekli ilaçların sağlanmasının önemine vurgu yapmıştır³.

1985 yılında Dünya Sağlık Örgütü'nün temel ilaç listesi esas olarak kamu sektörü için önemli kabul edilmiştir. Söz konusu ilaç listesi ile ilaçların kapsamı, tedarik ve dağıtım şekli, bilinçli kullanımı ve kalite güvencesi konularına rehberlik etti.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2007 yılında "Çocuk Temel İlaç Model Listesi" basılmıştır. Söz konusu liste, çocukların ihtiyaçlarının sistematik olarak uygunluğunun değerlendirilmesi için oluşturulmuştur. 2015 yılında da beşinci baskısı yayınlanmıştır.

C. Ulusal Temel İlaçlar Listesi

Dünya Sağlık Örgütü, daha sonra ülkelerin kendi önceliklerini dikkate alarak kendi listelerini hazırlamasında teşvikte bulunmuştur. Bunun sonucunda 2008 verilerine göre; 193 üye ülkesi bulunan Dünya Sağlık Örgütüne üye 156 ülkenin resmi Temel İlaç Listesi bulunmaktadır⁴.

² https://en.wikipedia.org/wiki/Essential_medicines; Ochieng, Willis, **Essential Drug Concept And Use**, <https://www.slideshare.net/willismochieng/essential-50962868>

³ http://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&task=view&id=521&Itemid=36

⁴ https://www.cugh.org/sites/default/files/106_WHO_Essential_Medicines_List_from_Idea_to_Implementation_FINAL.pdf; <http://www.kznhealth.gov.za/edl.htm>; Santu, M.Pharm; **Essential Drug List & Rational Use of Drug**, <https://www.slideshare.net/santupolley/essential-drug-list>

Temel ilaç listeleri, özellikle gelişmekte olan ÷lkelerdeki sağlık otoritelerinin ilaç kaynaklarını optimize etmelerini sağlamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından hazırlanan Temel İlaç Listesi, temel liste ve tamamlayıcı liste olarak iki liste ięerir⁵.

Temel liste, öncelikli, en etkin, güvenli ve uygun maliyetteki minimum ilaç gereksinimlerinin karşılandığı listedir. Öncelik koşulları, tahmini halk sağlığıyla alakalı ve güvenli ve uygun maliyetli tedavi olasılığına dayanarak belirlenir.

Tamamlayıcı liste ise, öncelikli hastalıklar için özel tanısal temel ilaçları sunmaktadır. Tamamlayıcı listede en az temel liste kadar önemlidir. Tamamlayıcı liste, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ÷lkelerde ulusal uyuşturuğu politikasının temelini oluşturmaktadır. Birçok ÷lke, sağlık harcamalarıyla ilgili kararlar alırken Dünya Sağlık Örgütünün listelerini örnek almaktadır⁶.

D. Temel İlaç Listesinin Avantajları

Temel İlaç Listesinin benimsenmesinin tıbbi, sosyal, ekonomik ve idari avantajlar olarak dört başlık altında inceleyebiliriz⁷.

1. Tıbbi Avantajlar

Tıbbi, terapötik ve bilimsel açıdan sağlamdır ve ilaçların rasyonel kullanımını sağlar.

Bilinçsiz ve tehlikeli ilaçların kullanımını kısıtlar ve iyatrojenez riskini (ilaç ve doktor tarafından tetiklenen hastalık) azaltır.

2. Ekonomik Avantajlar

÷lkeye ekonomik açıdan faydalıdır; çünkü kaynakların gereksiz israf edilmesini önler.

Öncelikli ilaçların üretilme maliyetlerini düşürür.

⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Essential_medicines

⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Essential_medicines

⁷ http://www.locostindia.com/CHAPTER_2/Essential%20drugs_1.htm

Hastaya ekonomik açıdan faydalıdır, çünkü orantısız ve gerekli olmayan masrafları önler.

3. Sosyal Avantajlar

Halkın gerçek sağlık ihtiyaçlarına cevap verir.

Uyusturucular hakkında doğru bilginin yaygınlaşmasını kolaylaştırır.

Temel sağlık hizmetlerinin sunumunda halkın acil ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar.

4. İdari Avantajlar

İlaçların kalite kontrolünü kolaylaştırır.

Az sayıda ilaç içerdiğinden, ilaçların üretimi, depolanması ve dağılımını kolaylaştırır.

İlaçların doğru tanımlanmasında yardımcı olur.

Fiyatların sabitletmesini ve vergilendirilmesini kolaylaştırır.

E. Temel İlaç ile Sağlık Hakkı İlişkisi

Sağlık hakkı, kişilerin beden ve ruh sağlığı içinde yaşayabilmeyi isteme hakkıdır. Uluslararası hukuk belgelerinin yanı sıra birçok devletlerin anayasasında da düzenlenmiş sosyal bir haktır. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 25. maddesine göre "Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyinme, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir". Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası madde 56 uyarınca, "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir." Bu açıdan, devlet vatandaşlarının sağlıklı yaşaması için gerekli tüm önlemleri almakla yükümlüdür.

İlaç, sağlıklı yaşama ihtiyacı ve tedavi olabilme ihtiyacını karşılar. Bu ihtiyaçlar insanların temel hak ve özgürlüklerinden birisi olan sağlık hakkı ile de ilgilidir. İnsanların bu temel hak ve özgürlüğü ilaca erişiminin sağlanması ile karşılanır. İlacın erişilebilirliği, bir yandan kişiler için bireysel bir hak teşkil ederken diğer yandan da doğrudan kamu sağlığı ile ilgilidir. Temel ilaç listelerinin oluşturulmasıyla, yukarıda belirtmiş olduğumuz gibi, devlet vatandaşlarının sağlık hakkına erişebilmelerini sağlarken diğer taraftan ilaçların bilinçli kullanılmasıyla ülke ekonomisine de katkı sağlanmaktadır.

SONUÇ

İlaç kullanımının kamu sağlığı ve ÷lke ekonomisi açısından önemli olması ve ayrıca kişilerin sağlık hakkının sağlanması için de gerekli olduğundan, Dünya Sağlık Örgütü öncülüğünde başlatılan “Temel İlaç Listesi” zamanla pek çok ÷lkede uygulama alanı bulmuştur. Temel ilaç kavramı ileriye yönelik bir uygulama olup, yeni tedavi edici seçenekleri ve değişen tedavi ihtiyaçlarını yansıtacak şekilde ilaç seçimlerinin düzenli olarak güncelleme gereksiniminin varlığı ve ilaç kalitesinin sağlanması gerekliliği gibi nedenler göz önünde tutularak, ÷lkelerin Dünya Sağlık Örgütü listesi dışında kendi ihtiyaçları ve gereksinimleri doğrultusunda ulusal temel ilaç listelerinin de hazırlanması gerektiğini göstermektedir.

AV. ARB. ÇAĞRI ŐÜKRÜ ULUSLU

KADIKÖY - 2017

KAYNAKÇA

Ochieng, Willis, Essential Drug Concept And Use

Santu, M.Pharm; Essential Drug List & Rational Use of Drug,

<http://vikaspedia.in/health/nrhm/national-list-of-essential-medicines>

<http://www.kznhealth.gov.za/edl.htm>

http://www.locostindia.com/CHAPTER_2/Essential%20drugs_1.htm

http://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&task=view&id=521&Itemid=36

https://en.wikipedia.org/wiki/Essential_medicines

https://www.cugh.org/sites/default/files/106_WHO_Essential_Medicines_List_from_India_to_Implementation_FINAL.pdf